

Robert Godek
Starosta Strzyżowski
Wiceprzewodniczący Zarządu Podkarpackiego Stowarzyszenia Samorządów Terytorialnych

10 LAT SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Szanowni Państwo Posłowie i Senatorowie, Dostojni Reprezentanci Prezydenta i Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, z Panem Ministrem, Panem Wojewodą i Panią Wicewojewodą oraz podległymi służbami, Panie Marszałku z członkami Zarządu Województwa, Szanowni Przedstawiciele Sejmiku Samorządowego Województwa Podkarpackiego z Panem Przewodniczącym, Koleżanki i Koledzy Samorządowcy, Droga młodzieży, Szanowni Państwo

Powierzono mi dzisiaj zadanie niezwykle zaszczytne, ale i niełatwe. Zaszczycem jest mówić przed tak szacownym audytorium z okazji pierwszej okrągłej rocznicy funkcjonowania samorządów powiatowych w naszym województwie, ale zarazem nie jest łatwo w krótkim wystąpieniu przedstawić to, co z tej okazji należałoby omówić, czy w niektórych wypadkach nawet tylko zasygnalizować. Te dziesięć lat, które upłynęły, dodajmy – tak szybko upłynęły, to przecież część naszego życia. Kolejne kadencje samorządów, w tym samorządów powiatowych wypełnione zostały treścią przez Państwa Radnych, członków Zarządów, pracowników samorządowych, Dyrektorów i pracowników jednostek organizacyjnych, dla których sprawy ich samorządów lub też zadań zakreślonych w ramach ich kompetencji stały się częścią życia. Tak też jak w życiu - każdy z nas na tym samorządowym posterunku przeżywał niemało sukcesów, ale i porażek, odnotowywaliśmy radosne zwycięstwa, obwieszczając je z dumą naszej społeczności, ale też wcale nierzadko trzeba było się tłumaczyć z tego, co się nie udało, zaczynać od nowa, czy nawet z różnych względów przyjmować rozwiązania niekoniecznie społecznie popularne.

Z dzisiejszej perspektywy, wspominając okres sprzed 10 lat jedno słowo wydaje się właściwe na określenie atmosfery tamtego czasu. To entuzjazm. Nie będzie chyba przesadą stwierdzenie, że takie poruszenie społeczne, jakie wówczas na poziomie lokalnym miało miejsce porównać można ze zrywem społecznym lat 1989 – 1990. Było to bowiem jakieś wlanie nowej nadziei, rozbudzenie nowych aspiracji i ambicji w tak wielu miejscach w Polsce, a przez to skupienie wokół procesu przemian wielkiej rzeszy ludzi zainteresowanych swoim najbliższym otoczeniem, powołujących się na uwarunkowania historyczne i kulturowe. Za symboliczne należy więc uznać to, że nasze obchody jubileuszowe w 2009 r. przeżywamy prawie w tym samym czasie, w którym przypada 20 rocznica jakże ważnych wyborów 4 czerwca 1989 r. To symboliczne połączenie uwydatnia oczywistą prawdę, że 20 letni już dorobek wolnej Polski – III Rzeczypospolitej to przecież w dużej mierze dorobek naszych wspólnot lokalnych i regionalnych – najpierw gmin, a następnie od 1999 r. powiatów i województw.

Mówiąc do Państwa z upoważnienia Przewodniczącego Konwentu Powiatów Województwa Podkarpackiego Pana Starosty Łańcuckiego Adama Krzysztonia oraz podkarpackich Starostów wypada wspomnieć, że dzisiejsza mapa powiatowa naszego

województwa nie w pełni została ukształtowana w dniu rozpoczęcia działalności nowych jednostek samorządu terytorialnego, tj. 1 stycznia 1999 r. 1 stycznia 2002 r. rozpoczął bowiem funkcjonowanie wyodrębniony z powiatu bieszczadzkiego Powiat Leski, o którego utworzenie, co warto podkreślić wystąpiła Rada Powiatu Bieszczadzkiego. W sumie więc w naszym regionie mamy 25 samorządów powiatowych, w tym 4 miasta na prawach powiatu. Warto przypomnieć też, że status powiatów jako nowych jednostek samorządu terytorialnego określiły akty ustrojowe, jakimi są przede wszystkim: *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów*, *Ustawa z dn. 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym* oraz ustanawiająca dochody powiatów jako jednego z trzech typów samorządu terytorialnego *Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego*. Przez dziesięć lat funkcjonowania samorządy powiatowe w całej Polsce, również w naszym województwie potwierdziły jednoznacznie, że założenia reformy były słuszne. Entuzjazm towarzyszący tworzeniu na nowo wspólnot powiatowych przelany został w setki i tysiące przedsięwzięć realizowanych na rzecz mieszkańców – kilometry zmodernizowanych dróg, odnowione budynki szkolne, wzmacniany i rozwijany system pomocy społecznej, współdziałanie w budowie coraz sprawniejszego systemu ochrony zdrowia, pomoc stypendialna dla młodzieży i tysiące projektów składanych wszędzie tam, gdzie można uzyskać pieniądze na lokalne projekty – to określiło konkretną i codzienną rzeczywistość polskich i podkarpackich powiatów przez te dziesięć lat. Dokonania te w naszym regionie pokazuje chociażby album wydany przez jednego z organizatorów dzisiejszych uroczystości – wydawnictwo „Nowe Podkarpacie” *Samorządy podkarpackie 2006 – 2007 w X-leciu województwa i powiatów*¹. Najważniejsze jednak osiągnięcie, jak mi się wydaje, ma inny wymiar. Przez te dziesięć lat udało się zbudować to, co najtrudniejsze – wykreować tożsamość lokalną o wymiarze powiatowym i w jakiejś mierze zakorzenić ją w świadomości społecznej. Nie było i nie jest to zadanie łatwe, jednak rzetelna praca i tak wiele przykładów dobrego współdziałania działaczy lokalnych, gmin między sobą i gmin z powiatem pozwoliły na coraz bardziej oczywistą identyfikację coraz większej liczby mieszkańców ze swoją małą Ojczyzną.

Ten wymiar założeń reformy, a także sukcesów w jej realizacji podkreśla dzisiaj jeden z jej głównych autorów: Profesor Michał Kulesza, kiedy mówi, że dopiero powstanie powiatów pozwoliło w pełni przewyciężyć gierkowski podział Polski, który zahamował rozwój około 300 miast w naszym kraju na okres kilku dziesięcioleci. Dopiero utworzenie samorządów powiatowych, nadających administracyjne i finansowe ramy działania lokalnym wspólnotom opartym o ośrodek rozwoju, jakim jest stolica powiatu pozwoliło na uruchomienie nowych tendencji rozwojowych i przewyciężenie trwającego przez wiele dziesięcioleci marazmu. Profesor Kulesza podkreśla też, że utworzenie samorządu powiatowego było pierwszym i koniecznym krokiem dla stworzenia samorządów regionalnych w dzisiejszym rozumieniu, pozwoliło bowiem na przekazanie kompetencji administracji rządowej realizowanej wcześniej przez wojewodów w małych województwach na poziom lokalny². Dodajmy przy tym, że utworzenie w 1998 r. samorządów powiatowych i wojewódzkich było naturalnym dopełnieniem reformy administracji państwowej rozpoczętej

---

¹ *Samorządy podkarpackie 2006 – 2007 w X-leciu województwa i powiatów*. Krosno 2008.

² Por. *Powiat to klucz do samorządu regionalnego*. Gazeta Samorządu i Administracji, Nr 7(285), kwiecień 2009.

w 1990 r. utworzeniem samorządów gminnych, czyli przeorientowania terytorialnej organizacji państwa z ustroju komunistycznego do ustroju demokratycznego. Warto przypomnieć, że likwidacja nawet załączków demokratycznego przedstawicielstwa mieszkańców na poziomie lokalnym nastąpiła w naszym kraju już w 1950 r., przywrócenie zaś samorządu terytorialnego na poziomie gmin w 1990 r. było pierwszym wyłomem w tworzeniu nowej struktury administracyjnej i odejściem od komunistycznej zasady jednolitości władzy państwowej w myśl której tylko rząd jest odpowiedzialny za realizację zadań publicznych, niezależnie od tego czy mają one charakter ogólnopaństwowy, czy dotyczą jednej miejscowości. Dodać też należy, że niekwestionowany już chyba dzisiaj dorobek samorządów powiatowych nie byłby możliwy bez tego pierwszego kroku w 1990 r. Powiaty wykorzystywały i wykorzystują wiele z dorobku gmin, co więcej: współdziałanie z samorządami gminnymi na wielu polach jest zasadą stosowaną powszechnie w praktycznie wszystkich naszych samorządach.

Dostojni Goście, Szanowni Państwo

Przywołałem postać profesora Kuleszy, chciałbym obecnie odwołać się do słów innego z teoretyków samorządu, jakim jest prof. Jerzy Regulski. W książce *Reformowanie państwa. Moje doświadczenia* pisze on między innymi: „Każdy obywatel potrzebuje łatwego dostępu do dobrych usług publicznych, sprawnej komunikacji (...) czystego powietrza czy możliwości bezpiecznego spaceru (...) Zaspokojenie tych potrzeb leży w gestii władz lokalnych i prawem każdego obywatela jest współuczestniczenie w poszukiwaniu sposobów zaspokojenia tych potrzeb. (...) Samorząd jest ustrojową formą zarządzania sprawami lokalnymi i regionalnymi (...) jest taki, jakim stworzy go społeczeństwo (...) jest tylko jednym z elementów państwa. Nie może on dobrze funkcjonować, jeśli całe państwo funkcjonuje źle.”³ Do tych słów dodajmy, że nie ma w Europie, a zapewne i na świecie dwóch takich samych ustrojów państwowych. Przyjęty model zarządzania krajem wynika z uwarunkowań przestrzennych, historycznych, jest mozolnie budowany w zależności od doświadczeń kolejnych pokoleń narodowych wspólnot. W tej mozaice także my Polacy mamy prawo mieć swój model administracji, dostosowany do potrzeb naszych mieszkańców, wynikający z historii Narodu i dobrze służący sprawności naszego Państwa. W tym naszym, polskim modelu administracji publicznej, historycznie sięgającym czasów aż piastowskich, ewolucyjnie budowanym w XX wieku, obecnie na poziomie lokalnym funkcjonuje samorządna gmina i samorządny powiat, na poziomie regionalnym samorząd województwa i administracja Wojewody jako przedstawiciela Rządu. W naszej ocenie ten przyjęty przed 10 laty model zarządzania sprawami publicznymi sprawdził się i przyniósł wiele dobrego. Szkoda tylko, że nie udało się i nadal nie ma niestety widoków na jego konsekwentne zastosowanie. Nadal znaczna część zadań publicznych realizowanych na obszarze powiatu nie podlega kontroli samorządowej, przez te dziesięć lat wyłączono z naszej administracji kilka jednostek, powracając do ich podporządkowania pionowego jako administracji rządowej, samorzady powiatowe zostały też najslabiej spośród wszystkich typów samorządów wyposażone w instrumenty finansowe w stosunku do nałożonych zadań. Tak więc biorąc pod uwagę te fakty, ukłon składamy do Rządu i Parlamentu, bo jest tutaj jeszcze wiele do

---

³ J. Regulski *Reformowanie państwa. Moje doświadczenia*. Szczecin 2007, s. 69-72.

zrobienia, a decentralizacja także dzisiaj powinna być nie tylko hasłem, ale też rzeczywistym wyzwaniem przekładającym się na rozwiązania legislacyjne korzystne dla lokalnych wspólnot, w tym przede wszystkim powiatów.

Szanowni Państwo

Mimo tych przeszkód i ewidentnych barier niemało wyznaczonych celów udało się zrealizować, wiele też jeszcze przed nami. Świętując dzisiaj jubileusz X - lecia samorządów powiatowych, pragnę złożyć podziękowania dla wszystkich - tak wielu instytucji i osób wspomagających naszą działalność. Dziękujemy przedstawicielom Rządu i Parlamentu, z Panem Wojewodą i Państwem Senatorami i Posłami, Czcigodnym Księżom, jednostkom administracji rządowej, przedstawicielom mediów i wszystkim, którzy uczestniczą w naszej codziennej aktywności i przychylnie wspomagają inicjatywy wypływające z naszych lokalnych wspólnot. Szczególne słowa podziękowania i gratulacje z okazji wspólnego jubileuszu kierujemy do samorządu województwa – Panu Marszałkowi, Zarządowi i Sejmikowi Wojewódzkiemu oraz wszystkim pracownikom Urzędu Marszałkowskiego i podległych służb życząc wielu dalszych sukcesów i pomysłów, które dadzą wiele dobrych efektów w naszych powiatach. Sobie i Państwu życzymy dalszych dziesięcioleci dobrej pracy naszych samorządów na rzecz mieszkańców i lokalnych społeczności.

Dziękuję za uwagę

Materiały:

1. *10 lat Polski powiatowej*. Warszawa 2008.
2. J. Regulski *Reformowanie państwa. Moje doświadczenia*. Szczecin 2007, s. 69-72.
3. *Powiat to klucz do samorządu regionalnego*. Gazeta Samorządu i Administracji, Nr 7(285), kwiecień 2009.
4. *Reforma administracji rządowej i samorządowej (ustawy ustrojowe)*. Wrocław 1998.
5. *Samorzady podkarpackie 2006 – 2007 w X-leciu województwa i powiatów*. Krosno 2008.